

► **Magdalena Furdzik** – absolwentka socjologii na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego i europeistyki na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pracownik administracji samorządowej, z 10-letnim doświadczeniem w tworzeniu programów strategicznych i modelowych rozwiązań w zakresie polityki społecznej. Jej dotychczasowe obowiązki koncentrowały się m.in. na budowaniu i profesjonalizowaniu systemu współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi, wdrażaniu narzędzi partycypacji społecznej oraz realizacji programów i projektów społecznych zarówno międzysektorowych jak i międzynarodowych. Obecnie Kierownik Referatu ds. Partycypacji Społecznej i Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi w Biurze Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych Urzędu Miasta Krakowa.

Dialog obywatelski w samorządzie – obecny czy nieobecny?

Magdalena Furdzik

Magdalena.Furdzik@um.krakow.pl

BIURO MIEJSKI OŚRODEK WSPIERANIA INICJATYW SPOŁECZNYCH
URZĘDU MIASTA KRAKOWA

ABSTRAKT

Celem artykułu jest przedstawienie dialogu obywatelskiego z perspektywy rozwiązań systemowych kierowanych do sektora pozarządowego i wdrażanych na poziomie samorządu lokalnego w Krakowie. Miasto ma obowiązek tworzenia warunków do rozwijania partycypacji i angażowania mieszkańców w proces decyzyjny, jednak nawet najbardziej drobiazgowy akt prawny dotyczący budowania dialogu nie jest w stanie zastąpić kultury współpracy międzysektorowej i wzajemnego szacunku oraz wpłynąć na rzeczywistą zmianę postaw wobec partnera dialogu. Artykuł stawia pytania o granice formalizowania dialogu obywatelskiego. Wykorzystano w nim analizę treści podstawowych aktów prawnych regulujących współpracę administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi w Krakowie. Skoncentrowano się na instytucjonalnych formach dialogu: Krakowskiej Radzie Działalności Pożytku Publicznego oraz Komisjach Dialogu Obywatelskiego.

SŁOWA KLUCZOWE: ADMINISTRACJA SAMORZĄDOWA, DIALOG OBYWATELSKI, JURYDYZACJA ŻYCIA, KULTURA WSPÓŁPRACY, ORGANIZACJE POZARZĄDOWE, SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

ABSTRACT:

The aim of the article is to present the civic dialogue from the perspective of systemic solutions addressed to the non-governmental sector and implemented at the local government level in Krakow. The city is obliged to create conditions for the development of participation and involvement of its residents in the decision-making process. However, even the most detailed legal act on building the dialogue cannot replace the culture of cross-sectoral cooperation and mutual respect, nor make any real change in attitudes towards the dialogue partner. The article poses a question about the limits of civic dialogue formalisation. For this purpose, the content analysis of the basic legal acts regulating the cooperation between the local government administration and non-governmental organisations in Krakow was conducted. The focus was put on the institutional forms of the civic dialogue: the Krakow Public Benefit Activity Council and the Commissions of Civic Dialogue.

KEYWORDS: SELF-GOVERNMENT ADMINISTRATION, CIVIC DIALOGUE, LIFE JURIDISATION, CULTURE OF COOPERATION, NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS, CIVIL SOCIETY

”

Furdzik, M. (2018),
Dialog obywatelski
w samorządzie – obecny
czy nieobecny?,
Com.press, 3 (1), s. 36-57.
www.compress.edu.pl

TEORETYCZNY KONTEKST TWORZENIA KULTURY DIALOGU, CZYLI O CZYM MÓWIMY

Prowadzenie dialogu obywatelskiego w samorządzie będzie rozpatrywane w odniesieniu do spektrum funkcjonowania polityki publicznej. Andrzej Zybała określa „politykę publiczną” jako

[...] dziedzinę systemowych, uporządkowanych działań państwa i jego obywateli, działań, które – dodajmy – wypływają z wytworzonej zobiektywizowanej wiedzy, podejmowanych, aby rozwiązywać kluczowe problemy zbiorowe. Wykonywane są one przy pomocy szeregu specyficznych narzędzi, takich jak: regulacje (prawne, ale także samoregulacje różnych grup obywateli czy biznesu), współpraca, edukacja, informowanie, argumentowanie, debatowanie, badanie, kształtowanie bodźców do przyjmowania oczekiwanych postaw, wskaźniki efektywności działań, ewaluacja, ekspertyzy (policy analysis), instytucje (urzędy publiczne oraz sieci współpracy organizacji społecznych) (Zybała, 2013, s. 16).

Innymi słowy, „Państwo działa na rzecz rozwiązywania problemów społecznych przez tworzenie i wcielanie w życie polityk publicznych. Nie należy tego pojęcia utożsamiać z polityką rozumianą jako gra o władzę” (Górniak, 2008).

W tak zdefiniowanym środowisku polityki publicznej, należy osadzić pojęcie dialogu obywatelskiego, prowadzonego pomiędzy przedstawicielami administracji samorządowej a reprezentantami organizacji pozarządowych – nie zagłębiając się w tym miejscu w teoretyczną wykładnię zjawiska partycypacji społecznej, możemy przyjąć, że jest nią właśnie udział obywateli w tworzeniu polityk publicznych w celu wdrażania efektywnych, spójnych, odpowiadających na potrzeby obywateli rozwiązań systemowych. „Dialog obywatelski” natomiast jest „formą kontaktu między władzą publiczną różnego szczebla a organizacjami trzeciego sektora, polegającą na wzajemnym przekazywaniu sobie opinii, informacji czy ustaleń dotyczących celów, instrumentów i strategii wdrażania polityki publicznej” (Bogacz-Wojtanowska, Hess, Lisowska-Magdziarz, Lendzion, Nowak, 2015).

Jest to definicja zastosowana w badaniach przeprowadzonych w 2015 roku w ramach partnerskiego projektu Gminy Miejskiej Kraków

i Uniwersytetu Jagiellońskiego pn. „Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego” – do wyników tego badania będę odnosiła się w dalszej części artykułu.

Na potrzeby artykułu, w celu dokonania analizy dialogu obywatelskiego w samorządzie, wprowadzone zostaje pojęcie „jurydyzacja życia codziennego”, która

polega [...] na regulacji przez ustawodawcę nieomal każdej jego dziedziny, tak jakby bez tego nie mogło się ono normalnie rozwijać i tak jakby przed tą regulacją się nie rozwijało. [...] Nie można oprzeć się rozczuleniu w obliczu wiary w znaczenie tego rodzaju regulacji, która jest, jak się wydaje pozostałością myślenia magicznego, gdyż autorom tego rodzaju nowoczesnych zaklęć najwyraźniej zdaje się, że coś w ten sposób załatwiają lub zabezpieczają (Kochanowski, 2002).

Kochanowski przeciwstawia rzeczywistość „jurydyzacji” prawu pierwotnemu, które określa za Lonem Fullerem *interactional law*, będącemu „rezultatem powtarzających się sposobów zachowań i reakcji między jednostkami i grupami, prowadzących do ukształtowania się wzajemnie respektowanych i odwzajemnianych wzorców zachowań”. To właśnie w obszarze niedookreślonym – podkreśla autor – w obszarze „wysokich standardów”, „należytę ostrożności”, „przyjętych reguł współpracy”, „załatwienia sprawy bez zbędnej zwłoki” mogą i powinny kształtować się stosunki społeczne w oparciu o doświadczenie i potrzeby życia codziennego” (Kochanowski, 2002).

Zagadnienie dialogu obywatelskiego w Krakowie zostanie przedstawione w kontekście analizy danych zastanych, tj. aktów prawnych regulujących współpracę Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi oraz z wykorzystaniem wniosków płynących z obserwacji uczestniczącej autorki (obecnej w trakcie posiedzeń ciał dialogu i biorącej czynny udział w tworzeniu tychże aktów prawa oraz w różnych procesach konsultacyjnych prowadzonych w Gminie). Dokumenty poddane analizie to m.in. akty regulujące funkcjonowanie w Krakowie ciał dialogu, takich jak: Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego i Komisje Dialogu Obywatelskiego, oraz akty wprowadzające rozwiązania systemowe z zakresu prowadzenia procesu konsultacji z organizacjami pozarządowymi. Warto nadmienić, że wprowadzone w wymienionych regulacjach rozwiązania systemowe wynikają z celów przyjętych w rocznych

i wieloletnich programach współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi.

SPOŁECZNY KONTEKST TWORZENIA KULTURY DIALOGU, CZYLI CZY SAMORZĄD MOŻE MIEĆ WPŁYW

Nie sposób analizować zjawisko dialogu obywatelskiego bez odniesienia go do szerszego kontekstu, czyli do stanu partycypacji społecznej w Polsce. „Partycypacja – jako wyróżniony aspekt ustroju politycznego i zarazem problem – pojawia się wraz z nowoczesną demokracją, a nabiera znaczenia na tle współczesnego kryzysu uczestnictwa w polityce i deficytu demokracji w procesach decyzyjnych sfery publicznej” (Bartkowski, 2011, s. 26). Ponadto, jak pokazują badania:

Postawy wobec partycypacji u badanych są niejednoznaczne. Starają się oni połączyć sprzeczne tendencje. Z jednej strony silnie są akcentowane opinie wyrażające potrzebę szerokiej dyskusji i ujawniania stanowisk. Z drugiej strony są także widoczne oczekiwania konsensualnego podejmowania decyzji, obawy przed zrodzonymi z dyskusji konfliktami i przez to zagrożeniami, jakie stwarzają one dla jednomyślności. Te obawy są silniej potwierdzane przez mieszkańców niż przez elity [...]. Można postawić hipotezę, że te wątpliwości nie tyle wynikają ze słabości poparcia dla ideałów demokracji, ile raczej z obserwacji jakości debaty publicznej w Polsce na poziomie regionalnym i krajowym. Jest ona związana ze słabością kultury dyskursu, która ujawnionych różnic i rozbieżności nie jest w stanie negocjować ani asymilować (Gąciarz, Bartkowski, 2012, s. 199).

Problematyka dialogu obywatelskiego nie jest zatem wyłącznie domeną oddziaływania rozwiązań prawnych; błędem byłoby pokładać w rozwiązaniach prawnych jedyną nadzieję na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, profesjonalizację trzeciego sektora czy wysoki poziom dialogu międzysektorowego. Niemniej, samorząd regularnie rozwija narzędzia partycypacji w politykach lokalnych. I tak np. w „Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030”, jednym z 6 celów strategicznych jest piąty: silna wspólnota samorządowa mieszkańców Krakowa. Ten cel ma być realizowany

przez 3 cele operacyjne: V.1 wysoki poziom partycypacji społecznej mieszkańców, V.2 silny sektor organizacji społecznych (pozarządowych) oraz V.3 spójność społeczną. Realizacja tego celu ma być m.in. ukierunkowana na budowanie wspólnoty podzielanych wartości i celów („Miasto jako dobro wspólne”) i zwiększenie udziału mieszkańców w zarządzaniu miastem, wynikające z poczucia wspólnoty obywatelskiej. Zatem kierunki rozwoju polityki społecznej Krakowa zostały wyraźnie określone, zapisane i uchwalone.

Jednym z obszarów strategicznych „Strategii Rozwoju Krakowa. Tu chcę żyć. Kraków 2030” jest „Kapitał społeczny”, który został poddany analizie SWOT. Wśród mocnych stron wymienia się m.in. wzrost aktywności mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących miasta oraz rosnące znaczenie krakowskich organizacji pozarządowych i ruchów obywatelskich. Z drugiej strony wskazane zostały słabe strony tego obszaru, czyli m.in. jakość dialogu społecznego i współpraca na poziomie lokalnym. Szanse na rozwój kapitału społecznego upatruje się we wzroście świadomości samorządowej i obywatelskiej mieszkańców, rozwoju aktywizmu miejskiego, upowszechnianiu instrumentów demokracji bezpośredniej (np. budżetów partycypacyjnych). Należy jednak pokreślić, że wymienione szanse są nie tyle domeną oddziaływania polityk miejskich, ile rozwiązań systemowych na szczeblu administracji centralnej, nierzadko powiązanych z systemem edukacji i wdrażaniem rozwiązań długofalowych. Ponadto to, co w „Strategii” jest szansą, zostaje wymienione również jako potencjalne zagrożenie w procesie realizacji polityk miejskich: niski poziom zaufania społecznego, niewystarczający poziom świadomości i edukacji obywatelskiej, niekorzystne trendy demograficzne oraz polaryzacja społeczeństwa. Stan społeczeństwa obywatelskiego w Krakowie obrazują wybrane statystyki:

- 85% mieszkańców deklaruje bycie przywiązanymi do Krakowa, a 82% mieszkańców deklaruje bycie dumnymi z życia w Krakowie, ale tylko 56% mieszkańców czuje się dumnymi z życia w swojej dzielnicy,
- 50% mieszkańców deklaruje zainteresowanie sprawami miasta.
- 26% mieszkańców twierdzi, że większości ludzi można ufać, jednakże równocześnie aż 72% mieszkańców wyraża zaufanie do swoich sąsiadów.
- frekwencja w pierwszej turze samorządowych wyborów na urząd Prezydenta Miasta Krakowa w 2014 roku wyniosła niecałe 42%,

- w Budżecie Obywatelskim głosowało w 2017 roku 5% mieszkańców Krakowa,
- w Krakowie jest zarejestrowanych ponad 4500 organizacji pozarządowych (z czego szacuje się, że aktywnie działa około 1/5 z nich); na realizację zadań publicznych przy udziale organizacji pozarządowych w 2017 roku wydatkowano ponad 90 mln zł, co stanowiło blisko 2% środków przeznaczanych na realizację wszystkich zadań miasta.

Badania przeprowadzone w 2015 roku w ramach partnerskiego projektu Gminy Miejskiej Kraków i Uniwersytetu Jagiellońskiego pn. „Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego” odnosiły się do percepcji samego zjawiska dialogu obywatelskiego wśród mieszkańców Krakowa, organizacji pozarządowych i mediów. Potwierdziły one, że pojęcie dialogu obywatelskiego nie zakorzeniło się jeszcze w świadomości społecznej mieszkańców Krakowa¹. Organizacje pozarządowe zazwyczaj nie są identyfikowane jako reprezentanci mieszkańców Krakowa i wyraziciele ich opinii w kontaktach z władzami miasta. Ponadto występuje polaryzacja opinii liderów pozarządowych na temat dialogu obywatelskiego: jedni uważają, że dialog istnieje, ale wskazują na jego poważne ułomności, inni twierdzą, że dialog obywatelski nie jest w Krakowie realizowany. Organizacje pozarządowe podkreślały niewielką świadomość możliwości udziału w dialogu obywatelskim wśród mieszkańców oraz części organizacji. Niskie zaangażowanie lokalnej społeczności może, ich zdaniem, wynikać z błędów komunikacyjnych, nikłej wiedzy oraz braku poczucia sprawstwa. Organizacje pozarządowe postulowały poprawę komunikacji ze strony Urzędu Miasta, w tym procesów informowania o bieżących i planowanych działaniach, a także podejmowania działań z zakresu edukacji na temat dialogu obywatelskiego. Jednocześnie przedstawiciele krakowskich organizacji pozarządowych są przekonani, że dość łatwo można zniwelować problemy w procesie konsultacji przez udoskonalenie procedury i poprawę „techniki procesu”, czyli m.in.: czas i miejsce konsultowania, wysyłanie informacji, jasność i precyzność dokumentów itp.

Zarysowany wyżej kontekst jest niezwykle istotny dla realizacji działań systemowych na poziomie lokalnym. Trzeba mieć stale na uwadze stan społeczeństwa obywatelskiego nie tylko w Krakowie, ale w całej Polsce,

¹ Badania zrealizowane wśród mieszkańców Krakowa (100 respondentów) oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych (28 respondentów) przeprowadzono na podstawie wywiadów częściowo ustrukturyzowanych, natomiast w badaniach przekazu krakowskich mediów zastosowano analizę zawartości.

jeżeli chcemy wyznaczyć realne granice interwencji i wpływu rozwiązań prawnych zastosowanych w mieście na zmianę postaw społecznych za pomocą wprowadzanych działań.

PRAWNY KONTEKST TWORZENIA KULTURY DIALOGU, CZYLI NA CO SAMORZĄD MA WPŁYW I GDZIE ON SIĘ POWINIEN KOŃCZYĆ

Uregulowania formalne i prawne, chociaż ważne i często dające impuls do dalszego rozwijania partycypacji, nie zawsze będą automatycznie kreować kulturę współpracy, w której kwitnie dialog obywatelski. Czasami nie będą jej kreować wcale. Jak zauważają autorzy opracowujący model współpracy administracji samorządowej z trzecim sektorem:

[...] kultura współpracy pozostaje nadal z tyłu w stosunku do uregulowań formalno-prawnych. I właśnie przemiany kultury współpracy są jednym z największych wyzwań na najbliższe lata. Model współpracy został właśnie tak pomyślany, aby skutecznie i harmonijnie połączyć uwarunkowania współpracy związane z prawem i infrastrukturą, oraz z kulturą, czyli naszymi nawykami, zaufaniem, poczuciem odpowiedzialności, elastycznością, otwartością i szacunkiem dla innych ludzi (Poradnik, 2002).

Zauważają to również inni autorzy: „Wiele wskazuje na to, że jakość współpracy międzysektorowej w coraz mniejszym stopniu jest pochodną uwarunkowań prawnych czy instytucjonalnych. [...] ujawnił się ogromny niedobór w sferze obyczajów, codziennej praktyki, czy – ogólnie mówiąc – kultury współpracy” (Poradnik, 2002).

W tym kontekście warto się zastanowić, czy sytuacja społeczna, w której chcemy rozwijać dialog, nie przybiera form jurydyzacji stosunków społecznych i „kolonizacji życia codziennego przez systemy” (Habermas, 2002, s. 462-463, 573). Jurydyzacja niesie bowiem poważne konsekwencje, a zanik szacunku wobec prawa jest jedną z pierwszych wśród nich. Inne negatywne konsekwencje to zagrożenie wolności obywateli związane z nasilającym się interwencjonizmem państwowym i rozrastanie się fikcji znajomości prawa. Niemniej, z perspektywy rozwijania kultury współpracy najgroźniejszą konsekwencją jest zaburzenie w etycznym wymiarze podejmowanych działań: „Ponadto, istnieje ryzyko, że reguły powszechnie

obowiązujące w społeczeństwie i regulujące codzienne życie – takie jak moralność czy obyczajowość, mogą zaniknąć” (Hotel, Rychlewska, 2015). Dokonując ewaluacji polityk publicznych, należy wziąć pod uwagę, czy dziedziny życia społecznego poddane regulacji prawnej rzeczywiście jej potrzebują. Czy bez regulacji prawnej wymiary życia społecznego zostaną zagrożone, przestaną istnieć? Czy regulacja stanowi szansę czy zagrożenie w realizacji celu, który chcemy osiągnąć?

Podstawowe rozwiązania prawne z zakresu konsultacji i dialogu z organizacjami pozarządowymi utworzono w Krakowie na przestrzeni kilku ostatnich lat (z wyjątkiem rocznych programów współpracy, realizowanych od 1997 roku). Wyłączając trwający proces aktualizacji niektórych z tych aktów prawnych, wszystkie z nich powstały w okresie 5 lat – od 2011 roku do 2015 roku. Większość z nich była wypracowywana przez miasto w sposób partycypacyjny, z udziałem przedstawicieli trzeciego sektora. Można zatem przyjąć, że treść regulacji dotyczących sposobu działania Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego, Komisji Dialogu Obywatelskiego, Budżetu Obywatelskiego, Inicjatywy Lokalnej, Dzielnicowych Centrów Organizacji Pozarządowych, partnerstw projektowych zawieranych z Gminą czy w końcu zakres celów i zadań wynikających z wieloletnich i rocznych programów współpracy odpowiadały w momencie ich przyjmowania do realizacji, na potrzeby organizacji pozarządowych. Wspólnie udało się wypracować pierwsze wersje dokumentów, po raz pierwszy w Krakowie normujących współpracę systemową w tak szerokim zakresie; stworzono ramy prawno-instytucjonalne funkcjonowania ogólnie pojętej partycypacji.

FUNKCJONOWANIE CIAŁ DIALOGU, CZYLI NA CO MAJĄ WPŁYW ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych jest jedną z form współpracy z organizacjami wynikającą z art. 5 ust. 2 pkt 5 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, przy czym w Urzędzie Miasta Krakowa funkcjonuje szereg innych ciał konsultacyjnych i doradczych, w których zasiadają przedstawiciele organizacji pozarządowych, a których powołanie nie wynika bezpośrednio z ww. ustawy. I tak, w 2013 roku funkcjonowało w Gminie około 26 takich ciał dialogu, a w 2018 roku

tychże ciał jest już ponad 40, a wśród nich są m.in.: Rada Krakowskich Seniorów, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Krakowska Rada Zdrowia Psychicznego, Krakowskie Forum Turystyczne, Komitet Sterujący Promocją Miasta Krakowa, Zespół Zadaniowy ds. Ochrony Zieleni, Komisja ds. Galerii Sztuki, Bractwo Filantropii, Rada ds. Sportu, Komitet Sterujący ds. Konsultacji Społecznych, Okrągły Stół Mieszkańców, Porozumienie na rzecz Wspierania Przedsiębiorczości w Krakowie, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Zespół Interdyscyplinarny ds. Współpracy na rzecz Realizacji Programu „Otwarty Kraków”. Administracja samorządowa i trzeci sektor zaczynają coraz częściej wykorzystywać różne formy dialogu w codziennej współpracy – ma to z pewnością walor edukacyjny dla obu sektorów.

Czy i w jaki sposób na tym tle są widoczne Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego i Komisje Dialogu Obywatelskiego? Według badań „Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego” informacje na temat istnienia i działalności Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego i Komisji Dialogu Obywatelskiego oraz ich kompetencji nie przebijają się do sfery publicznej. Utożsamienie Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego z interesami sektora praktycznie nie istnieje, a sama Rada jest słabo rozpoznawalna. Większe nadzieje w zakresie rozwijania form dialogu i współpracy pokładane są Komisjach Dialogu Obywatelskiego. Z jednej strony, podkreśla się brak spójności działań Rady, niedostateczny przepływ informacji na temat jej aktywności, w tym np. o terminach i miejscach spotkań. Z drugiej strony, organizacje nie są zainteresowane działaniami podejmowanymi przez Radę. Jednocześnie wśród przedstawicieli krakowskiego sektora pozarządowego dominuje opinia, że Komisje Dialogu Obywatelskiego powinny być podstawowymi instytucjami dialogu obywatelskiego, gdyż dają one możliwość wypracowywania wspólnego stanowiska, rozwiązań i propozycji dla miasta w zakresie wybranych polityk miejskich. Mają potencjał wzmocnienia głosu środowiska trzeciego sektora w mieście. Niektórzy przedstawiciele organizacji pozarządowych przypisują komisjom pewne zasługi w zakresie zmiany postaw urzędników wobec dialogu. Zauważają oni powolną, ale jednak sukcesywną poprawę dialogu wypracowywanego przez KDO. Nadal podkreślają jednak niedostateczne zaufanie obu stron dialogu, m.in. podczas spotkań KDO (Bogacz-Wojtanowska, Hess, Lisowska-Magdziarz, Lendzion, Nowak, 2015).

KRAKOWSKA RADA DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO

Krakowska Rada Działalności Pożytku Publicznego (KRDPP) to ciało opiniotwórcze i doradcze, którego zadaniem jest wyrażanie opinii dotyczących m.in. konsultowanych z Radą dokumentów – polityk, programów, uchwał, projektów miejskich². Rada powołana została na mocy Ustawy z dnia 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W Krakowie funkcjonuje obecnie KRDPP III kadencji. W skład Rady, zgodnie z ustawą, wchodzi 8 przedstawicieli sektora pozarządowego, 4 przedstawicieli Urzędu Miasta Krakowa oraz 2 Radnych Miasta Krakowa. Zgodnie z teorią, rady pożytku stanowią formę rozwijania dialogu obywatelskiego na linii obywatele – lokalna władza publiczna. Ponadto realizują funkcje:

- reprezentacji – forma uczestnictwa w procesach decyzyjnych adekwatna do pełnionej roli w danym obszarze życia publicznego;
- polityczną – zdolność do artykulacji potrzeb oraz interesów danego środowiska;
- edukacyjną – płaszczyzna uczenia się sztuki dialogu i negocjacji;
- instrumentalną – posiadanie wpływu na kształtowanie określonych decyzji w zakresie pożytku publicznego;
- integracyjną – stanowienie szczególnej, komplementarnej w stosunku do zinstytucjonalizowanych form dialogu społecznego, formuły współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych;
- komunikacyjną – narzędzie komunikacji społecznej w relacjach władza publiczna – obywatele,
- kontrolną – szczególny instrument nadzoru współpracy międzysektorowej

(Bogacz-Wojtanowska, Hess, Lendzion, 2015, s. 12).

Powyższa teoria funkcjonowania rad pożytku wydaje się jednak odległa w stosunku do praktyki ich funkcjonowania. Rada Pożytku III kadencji w Krakowie rozpoczęła swą działalność od przedstawienia misji jej

² Przedmiot i zakres działalności Rady określa Uchwała nr XLI/731/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie trybu powoływania członków oraz organizacji i trybu działania Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego zmieniona uchwałą nr XLVII/860/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 8 czerwca 2016 r. w sprawie zmiany uchwały nr XLI/731/16 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie trybu powoływania członków oraz organizacji i trybu działania Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.

działania. Potrzebę zarysowania jej mieli m.in. zasiadający w Radzie przedstawiciele sektora pozarządowego, którzy na posiedzeniu w dniu 14 listopada 2016 r. zaprezentowali poniższe punkty:

1. Misja – Rada jako most w dialogu między środowiskiem organizacji pozarządowych a ciałami administracji publicznej, jednostkami samorządu;
2. Wizja – systemowe rozwiązania oraz wzmocnienie głosu organizacji pozarządowych, nieformalnych liderów;
3. Kim chcemy być?:
 - ciałem opiniotwórczym,
 - być słyszani i tworzyć przestrzeń dla innych organizacji pozarządowych,
 - wpływowym organem interwencyjnym,
 - koordynatorem różnych działań organizacji,
 - budować sieć współpracy i wzmacniać potencjał organizacji,
 - wiarygodnym reprezentantem środowiska organizacji pozarządowych przed instytucjami miasta,
 - rzecznikiem i tłumaczem procedur wymaganych do stanowienia prawa;
4. Czego nie chcemy? – być „marionetką”;
5. Jak chcemy to robić?:
 - chcemy być widoczni i żywi,
 - chcemy współpracować z Komisjami Dialogu Obywatelskiego,
 - wzmocnić komunikację,
 - uwspólniać działania,
 - chcemy się przekonać, że miasto jest po naszej stronie.

Z przywołanej misji Rady wynika wprost, że po czterech latach jej funkcjonowania zaistniała potrzeba przełamania impasu, w którym znalazło się to ciało. Członkowie Rady (reprezentujący stronę pozarządową) widzą konieczność nadania jej działaniom nowego kierunku, obronienia się przed byciem ciałem atrapą, przełamania nieufności do „miasta”, czyli władz samorządowych. Nie jest celem tego artykułu analiza genezy takich postaw, ważne jednak, by zarysować atmosferę, w której dialog obywatelski jest prowadzony. Analiza misji przedstawionej przez Radę stawia pod znakiem zapytania jej funkcję komunikacyjną. Funkcja polityczna i kontrolna również nie wydają się być realizowane na satysfakcjonującym poziomie. Trudno również mówić o właściwej realizacji funkcji reprezentacji Rady, skoro (jak wynika z badań „Obserwatorium Dialogu Obywatelskiego”) organizacje pozarządowe nie uważają, aby Rada stanowiła reprezentanta ich

interesów, nie utożsamiają się z jej celami, nie znają zakresu jej działania. Pod znakiem zapytania stoi również podstawowa funkcja Rady, jaką jest opiniowanie dokumentów, wyrażanie opinii i rekomendacji do przedłożonych jej przez komórki merytoryczne Urzędu aktów prawnych. W tabeli przedstawione zostały dane liczbowe dotyczące pracy Rady nad opiniowaniem uchwał. Z danych wynika, że tendencja w liczbie niewydanych opinii jest malejąca, niemniej kadencja obecnej Rady zakończy się dopiero w 2019 roku.

Tabela nr 1: Statystyka procesu opiniowania w Krakowskiej Radzie Działalności Pożytku Publicznego. Opracowanie własne.

	Liczba uchwał	Opinia pozytywna / z poprawką	Opinia negatywna	Odstąpiono od opiniowania	Brak opinii	Wnioski KRDP / wnioski do uchwał	Rekomendacje KRDP	Odsetek niewydanych opinii
I kadencja 2012-2014	27	5	1	2	17	4/2	3	70%
2012	5	1	1	-	2	1		40%
2013	16	2	-	2	11	1		81%
2014	6	2	-	-	4	-		67%
II kadencja 2014-2016	43	21	1	9	11	4/1	3	47%
2014	12	8	1	2	-	1		17%
2015	18	6	-	2	10	-		67%
2016	13	7	-	5	1	-		46%
III kadencja 2016-2019	35	22	0	8	5	7/0	1	37%
2016	22	13	-	8	1			41%
2017	13	9	-	-	4	-		31%

Źródło: Protokoły z posiedzeń Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego

Bez względu na liczbową analizę pracy Rady należy zaznaczyć, że w ostatnich latach Rada podczas swoich posiedzeń podejmowała tematy istotne z punktu widzenia jakości funkcjonowania całego sektora pozarządowego w Krakowie. Większość z tych zagadnień znalazła finał w postaci aktualizacji dokumentu, wdrożenia rozwiązania czy złożenia wniosku o zmianę regulacji prawnej, np.:

- Dyskusja z zaproszonymi przedstawicielami Grodzkiego Urzędu Pracy oraz organizacjami pozarządowymi nt. działań prowadzonych na rzecz aktywizacji bezrobotnych i włączenia w te działania organizacji pozarządowych (2012).

- Dyskusja z zaproszonymi przedstawicielami Komisji ds. Reformy Ustroju Samorządowego, Współpracy i Dialogu Społecznego Rady Miasta Krakowa nt. współpracy z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego (2013).
- Dyskusja z zaproszonymi przedstawicielami Komisji Dialogu Obywatelskiego ds. Środowiska, Kultury oraz Rewitalizacji Nowej Huty nt. funkcjonowania KDO, dotychczasowej współpracy z wydziałami UMK, dobrych praktyk oraz propozycji zmian do obowiązującego regulaminu powoływania oraz zasad funkcjonowania KDO (2013).
- Wybór członków KRDP do interdyscyplinarnego zespołu ds. przeglądu zadań publicznych możliwych do przekazania organizacjom pozarządowym powoływanego zarządzeniem Prezydenta Miasta Krakowa (2013).
- Ustalenie obszarów współpracy KRDP w organizowaniu spotkania z organizacjami pozarządowymi w dniu 7 marca br. („Wspólnie dla Krakowa”) oraz wyboru Rady Organizacji Pozarządowych, w tym: uzgodnienie treści zaproszeń i porządku spotkania oraz powołanie zespołu organizacyjnego (2014).
- Omówienie założeń do Wieloletniego Programu Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi (2014).
- Omówienie prac związanych z ustaleniem zasad dotyczących Centrum Obywatelskiego (2014).
- Omówienie wyborów do nowej KRDP i roli Rady II kadencji w tym procesie. Dobre praktyki / mocne i słabe strony działalności KRDP / dla Rady III kadencji – dyskusja (2016).
- Zasady wynajmu lokali gminnych na potrzeby organizacji pozarządowych i możliwości Gminy w zakresie remontów tych lokali (2017).
- Propozycje w zakresie planowanej na rok 2018 współpracy finansowej i pozafinansowej z organizacjami pozarządowymi w ramach Rocznego Programu Współpracy GMK z organizacjami – dyskusja, w tym m. in.: propozycje opracowania wytycznych dot. zasad przygotowania konkursów ofert. Zaproszeni goście: przedstawiciele Komisji Dialogu Obywatelskiego (2017).

Rada może również wydawać rekomendacje w zakresie rozwiązań z obszaru polityki społecznej. Rada I kadencji w uchwalonych trzech rekomendacjach zwracała uwagę na proces konsultacji, transparentność kontroli zadań publicznych i konieczność rozwoju współpracy. Trzy kolejne rekomendacje Rady II kadencji dotyczyły procesu konsultacji i były ogólne w swej wymowie, odnosiły się do przypomnienia komórkom

merytorycznym w Urzędzie Miasta Krakowa obowiązku i zasadności prowadzenia konsultacji z NGOs oraz przygotowywania wieloletnich dokumentów strategicznych z udziałem NGOs. Natomiast Rada III kadencji przyjęła w 2017 roku stanowisko wobec mediów w sprawie kreowania nieprawdziwego obrazu organizacji pozarządowych w mediach publicznych, złożyła wniosek do Biura Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych Urzędu Miasta Krakowa dot. uchwały ws. inicjatywy lokalnej i zarekomendowała przeprowadzenie konsultacji Programów Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi na wiosnę.

Siła oddziaływania wydawanych przez Radę wniosków i rekomendacji zależy w dużej mierze od kultury współpracy pomiędzy trzecim sektorem a administracją samorządową, niemniej zakres tych rekomendacji pozostawał albo bardzo ogólny i przez to niemożliwy do wdrożenia bez ustalenia konkretnego sposobu wykonania zadania, albo zbyt szczególny, odnoszący się do działań konkretnego wydziału, i wówczas był wdrożony, ale tracił walor uniwersalności.

KOMISJE DIALOGU OBYWATELSKIEGO

Komisje Dialogu Obywatelskiego działają na podstawie Art. 5 ust. 2 pkt 5 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie³, są gremiami inicjatywno-doradczymi, tworzonymi przez organizacje pozarządowe oraz Miasto Kraków⁴. Do zadań KDO należy m.in. opiniowanie projektów uchwał RMK i innych dokumentów, określanie potrzeb społecznych w zakresie działalności danej KDO i przedstawianie propozycji ich rozwiązania, opiniowanie dokumentów strategicznych, współpraca z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego. Komisje działają w Krakowie od 7 lat. Obecnie działa 9 Komisji Dialogu Obywatelskiego przy komórkach merytorycznych Urzędu Miasta

³ „Art. 5. 1. Organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych (...) we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 (...). Współpraca ta może odbywać się w szczególności w formach: (...) 5) tworzenia wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych, podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej. (...)”

⁴ Funkcjonowanie Komisji Dialogu Obywatelskiego reguluje Zarządzenie Nr 2853/2017 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 27.10.2017 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu tworzenia oraz zasad funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego. Pierwszy regulamin KDO został wprowadzony w 2011 roku.

Krakowa. Komisje zrzeszają w sumie 123 organizacje pozarządowe. W ciągu 7 lat funkcjonowania Komisje Dialogu Obywatelskiego spotkały się 168 razy, podjęły 259 uchwał. Dynamikę pracy Komisji (stan na maj 2018 roku) przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 2. Dynamika pracy Komisji Dialogu Obywatelskiego. Opracowanie własne.

	Rok powołania	Liczba NGO's	Liczba spotkań	Liczba podjętych uchwał
KDO ds. Rewitalizacji Nowej Huty	od 2011	9	14	4
KDO ds. Kultury	od 2012	21	54	82
KDO ds. Środowiska	od 2012	15	54	117
KDO ds. Zdrowia	od 2014	13	18	20
KDO ds. Osób niepełnosprawnych	od 2014	23	9	7
KDO ds. Bezpieczeństwa	od 2015	8	5	3
KDO ds. Młodzieży	od 2016	14	9	16
KDO ds. Poprawy aktywności społecznej w promowaniu zdrowego stylu życia i rekreacji rowerowej	od 2016	10	1	1
KDO ds. Przeciwdziałania uzależnieniom	od 2017	10	4	9

Źródło: Protokoły z posiedzeń Komisji Dialogu Obywatelskiego

Dane w tabeli obrazują zróżnicowanie w dynamice pracy Komisji, jak również potwierdzają, że sposób działania ciał dialogu nie jest jednoznacznie zdeterminowany ramami prawnymi, w których dane ciało funkcjonuje. Wszystkie Komisje pracują w oparciu o ten sam regulamin ich powołania i mają jednocześnie bardzo zbliżone zapisy regulaminów ich wewnętrznego funkcjonowania. Różnica w dynamice pracy może wynikać zatem albo z zakresu merytorycznego, którym Komisje się zajmują, albo wprost – z kultury współpracy z dyrektorami komórek organizacyjnych w Urzędzie Miasta Krakowa.

We wrześniu 2016 roku Biuro Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych dokonało wewnętrznej ewaluacji funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego (KDO) w Krakowie. Spotkano się z przedstawicielami KDO, przeprowadzono z nimi wywiady pogłębione. Zebrano podstawowe problemy zgłaszane przez przedstawicieli KDO, czyli:

- brak umiejscowienia KDO w ramach systemu konsultacji z organizacjami pozarządowymi, a co za tym idzie, częste pomijanie KDO w konsultacjach;
- niechęć lub deprecjonowanie roli organizacji pozarządowych w procesie legislacyjnym;

- przekazywanie do opiniowania na zbyt późnym etapie, często również „na ostatnią chwilę”;
- brak informacji zwrotnych w procesie opiniowania przez KDO;
- brak współpracy KDO z KRDP i konieczność wypracowania rozwiązań udrażniających komunikację.

Członkowie KDO zaproponowali również rekomendacje w zakresie współpracy z wydziałami Urzędu Miasta Krakowa, które odnosiły się do kultury współpracy: „KDO powinny być sojusznikiem, a nie balastem dla wydziałów, członkowie KDO powinni mieć kompetencje negocjacyjne”⁵. W tego typu wypowiedziach nie sposób pominąć zauważalnego napięcia na linii organizacje pozarządowe – administracja w praktyce prowadzenia dialogu. W celu pełniejszego zobrazowania kondycji KDO w poniższej Tabeli nr 3 wyszczególniono uwagi przedstawicieli i przedstawicielek KDO zebrane w formule analizy SWOT. W słabych stronach – co ciekawe – wymieniono: „im więcej członków, tym trudniejsza praca”, co koresponduje z wnioskiem ujętym na początku artykułu dotyczącym ambiwalentnych postaw obywateli w stosunku do partycypacji.

Tabela nr 3. Analiza SWOT funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego. Opracowanie własne.

MOCNE STRONY – chęć współpracy – duża inicjatywność – umiejętność skutecznej komunikacji wewnętrznej i organizacji pracy – wysoki poziom ekspercki w zakresie tematycznym Komisji jako cenny wkład w podejmowane przez gminę decyzje – determinacja do pracy, entuzjazm – wzmocnienie autorytetu dzięki współpracy z Urzędem – przestrzeń do spotkań – możliwość sieciowania między NGOs – chęć uczenia się	SŁABE STRONY – brak wiary we wpływ na Urząd i sens istnienia KDO – niska inicjatywność – zmęczenie – brak zasobów czasowych – brak zasobów finansowych – brak wiedzy dotyczącej funkcjonowania Urzędu – brak wiedzy dotyczącej aspektów prawnych związanych z podejmowanymi inicjatywami – niejasny statut KDO i jego podmiotowość – niewielka liczba KDO – im więcej członków, tym trudniejsza praca
SZANSE – inicjatywność po stronie Urzędu – edukacja i wsparcie prawne ze strony Urzędu – wpływ na decyzje Urzędu – „zarażanie” inicjatywami Urzędu – dostęp do informacji o tym, co dzieje się w Urzędzie – dostęp do informacji o konkursach ofert dla NGOs	ZAGROŻENIA – niejasna struktura konsultacji z NGOs, KDO i KRDP – niska liczba konsultowanych z KDO dokumentów – konsultowanie zbyt późno oraz praktyczny brak konsultowania dokumentów na etapie założeń – brak wiedzy urzędników na temat konsultacji i współpracy z KDO – duża zależność efektywności KDO od decyzyjności reprezentanta Urzędu w KDO oraz od jego woli współpracy – niska świadomość środowiska na temat istnienia KDO, – brak działań promocyjnych – brak współpracy z Radą Miasta Krakowa i dzielnicami

Źródło: Materiał zebrany podczas prowadzonych spotkań ewaluacyjnych z KDO.

Z powyższego wynika, że kluczowymi kwestiami do poprawienia i zmodyfikowania stały się: promocja i rozpoznawalność KDO; zasady

⁵ Dokument wewnętrzny Biura MOWIS z podsumowaniem wniosków ze spotkań ewaluacyjnych.

współpracy z wydziałami merytorycznymi, Radnymi Miasta Krakowa, dzielnicami; dopracowanie procedury konsultacji z KDO; przyjmowanie nowych członków do KDO. W dyskusjach z KDO pojawiła co prawda propozycja powołania ciała składającego się z wszystkich KDO – spotykającego się regularnie, usprawniającego wspólną pracę, komunikację, wymianę doświadczeń, ale do chwili obecnej (lipiec 2018 roku) inicjatywa powołania takiego ciała nie została zaprezentowana przez żadne KDO. W trakcie spotkań ewaluacyjnych zaznaczano: „KDO potrzebują zaplecza, by spotykać się i wspólnie pracować nad komunikacją zewnętrzną «biuro prasowe KDO» – najlepiej w centrum; propozycja zorganizowania możliwości spotkań np. w CO⁶ (jeśli lokalizacja zmieni się na centrum) lub MCD⁷ – miejsce do spotkań powinno zapewniać niezależność NGO od miasta”⁸. W odpowiedzi na ten postulat (który w dużej mierze odnosił się do potrzeby uniezależnienia się od miasta, co wydaje się bezzasadne, skoro KDO są ciałami powoływanymi przez Prezydenta Miasta Krakowa) Biuro Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych zaproponowało: „Zachęcamy do stworzenia grupy roboczej KDO ds. informacji i promocji, która spotykać będzie się regularnie i opracowywać strategię promocji oraz redagować promocyjne treści wspólne. MOWIS proponuje współpracę w ramach tej grupy. Przestrzeń na spotkania może zostać udostępniona w pomieszczeniach MOWIS, Centrum Obywatelskiego, Miejskiego Centrum Dialogu lub w innych pomieszczeniach UMK – za pośrednictwem MOWIS”⁹. Do chwili obecnej (lipiec 2018 roku) ta inicjatywa nie została zrealizowana, a KDO nie wdrożyło tego pomysłu w życie.

JAK BUDOWAĆ KULTURĘ WSPÓŁPRACY – DYSKUSJA Z WNIOSKAMI

W samorządzie lokalnym coraz wyraźniej słychać głos świadomych mieszkanki i mieszkańców wybierających refleksyjne włączanie się do procesu decyzyjnego i chcących mieć wpływ na zakres i sposób wdrażania polityk publicznych. Trudno powiedzieć, czy doniosłość tego głosu jest przykładem faktycznej zmiany postaw i dojrzewania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce czy też kroczy za nią jedynie akcyjny charakter

⁶ Centrum Obywatelskie.

⁷ Miejskie Centrum Dialogu Urzędu Miasta Krakowa.

⁸ Dokument wewnętrzny Biura MOWIS z podsumowaniem wniosków ze spotkań ewaluacyjnych.

⁹ *Ibidem*.

podejmowanych przedsięwzięć i krótkoterminowe spektrum oddziaływania. Sądzę, że można zaryzykować stwierdzenie, iż system rozwiązań prawnych jest w Krakowie wystarczająco rozwinięty, aby w jego ramach mogły swobodnie działać organizacje pozarządowe i aby mogły rozwijać się różne formy partycypacji społecznej. Jednakże, czy prawie dwukrotny wzrost liczby ciał dialogu w administracji samorządowej (w latach 2013-2018) przełożył się na jakość funkcjonowania i kondycję dialogu obywatelskiego w Krakowie? Pozostaje to otwartym pytaniem badawczym. Podkreślić należy, że

W początkowym etapie procesu tworzenia polityk publicznych – najczęściej diagnozie problemów, potrzeb i analizie sytuacji zastanej – dominującą rolę odgrywają organizacje publiczne, a tylko niektóre, silne, posiadające ściśle określone kompetencje organizacje pozarządowe mogą na tym etapie zaistnieć. Tu jednak ujawnia się problem specjalizacji trzeciego sektora, który zajmując się określonymi problemami, wpisuje się fragmentarycznie w proces diagnozy potrzeb i problemów” (Krenz, Mocalek, Skrzypczak (red.), Bogacz-Wojtanowska, 2015, s. 206). Z perspektywy efektywności pracy samorządu terytorialnego ważne jest, aby w proces decyzyjny angażowały się kompetentne organizacje pozarządowe, ale stan sektora pozarządowego w Polsce wymaga dogłębnej diagnozy w odniesieniu do jego potencjału, potrzeb, a nade wszystko – tożsamości. Punktem wyjścia do dalszych rozważań powinna być zarówno analiza aktualnego stanu organizacyjnego takich ciał dialogu jak rady pożytku publicznego oraz komisje dialogu funkcjonujące przy wydziałach urzędów miast, jak też – co ważniejsze – zbadanie skuteczności i wpływu na jakość tworzonych polityk publicznych całego procesu dialogu, w których takie ciała uczestniczą.

Bez względu na formalne ramy dialogu obywatelskiego opisane w artykule dialog można sprowadzić do poziomu konkretnej rozmowy prowadzonej pomiędzy mieszkańcem a przedstawicielem samorządu lokalnego. W takiej rozmowie w sposób szybki i trwały kształtuje się postawa obywatela wobec administracji, albo utrwalająca negatywny stereotyp skostniałej i zbiurokratyzowanej struktury, albo zmieniająca jego nastawienie do urzędu na podstawie dobrych doświadczeń wynikających z realizacji przez urzędnika profesjonalnej usługi. Coraz częściej okazuje się, że ten wymiar dialogu ma kluczowe znaczenie w procesach partycypacyjnych. Jeśli „dialog obywatelski” definiujemy jako „wzajemne przekazywanie sobie opinii, informacji czy ustaleń dotyczących celów, instrumentów i strategii wdrażania polityki publicznej”, to kluczowa jest tutaj informacja i sposób

jej przekazywania zarówno od administracji do organizacji pozarządowych, jak i od organizacji pozarządowych do administracji. Taka informacja musi być przekazana w sposób transparentny, ale też musi zostać odebrana bez uprzedzeń. Zgodnie z wynikami badania Centrum Badania Opinii Społecznej, opublikowanego 9 kwietnia 2018 roku, Polacy w większości (64%) uważają, że głos mieszkańców ich miasta jest brany pod uwagę przez lokalne władze przy podejmowaniu decyzji. Być może jest to dobry punkt wyjścia do pracy nad zmianą nastawienia?

BIBLIOGRAFIA

- Barometr Krakowski*. Pobrane z: <http://barometrkrakowski.pl/> (12.07.2018), https://www.bip.krakow.pl/?news_id=75743 (12.07.2018).
- Bartkowski, J. (2011). *Tradycje partycypacji w Polsce*. W: A. Olech (red.), *Partycypacja publiczna. O uczestnictwie obywateli w życiu wspólnoty lokalnej* (s. 26-44). Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.
- Bogacz-Wojtanowska, E., (2015). *Inicjatywy społecznościowe – wyzwania dla zarządzania publicznego i polityk publicznych*. W: R. Krenz, S. Mocek, B. Skrzypczak (red.), *Efekt motyla. Scenariusze rozwoju sektora społecznościowego w Polsce* (s. 197-210). Warszawa: Centrum Badań Społeczności i Polityk Lokalnych.
- Bogacz-Wojtanowska, E., Hess, A., Lendzion, M., (2015). *Jak tworzyć i skutecznie działać w Radach Działalności Pożytku Publicznego? Praktyczne narzędzie dialogu obywatelskiego*. Kielce: Świętokrzyskie Centrum Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej.
- Bogacz-Wojtanowska, E., Hess, A., Lisowska-Magdziarz, M., Lendzion, M., Nowak, K., (2015). *Dialog obywatelski w Krakowie w opiniach mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych i mediów*. Kraków: Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej, Uniwersytet Jagielloński.
- CBOS, Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” zrealizowane w lutym 2018 roku. Pobrane z: www.cbos.pl.
- Dokumenty z pracy Krakowskiej rady Działalności Pożytku Publicznego. Pobrane z: http://www.bip.krakow.pl/?dok_id=78855 (07.07.2018).
- Dokumenty z pracy Komisji Dialogu Obywatelskiego. Pobrane z: http://www.bip.krakow.pl/?dok_id=52025 (07.07.2018).
- Dudkiewicz, M., Makowski, G., (2011). *Współpraca między organizacjami pozarządowymi i administracją samorządową. Problemy, wyzwania i rekomendacje*. Warszawa: Instytut Spraw Publicznych.

- Gąciarz, B., Bartkowski, J. (2012). *Samorząd o rozwój. Instytucje, obywatele, podmiotowość*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN.
- Górniak, J. (2008). Sprawne państwo – cykle tworzenia i oceniania polityk/programów publicznych. *Dialog*, s. 4.
- Habermas, J. (2002). *Teoria działania komunikacyjnego. Tom II – Przyczynek do krytyki rozumu funkcjonalnego*. Warszawa: PWN.
- Hotel, M., Rychlewska, A. (2015). Jurydyzacja życia a skuteczność prawa. *Kwartalnik Prawo–Społeczeństwo–Ekonomia*, 1, 43 – 45.
- Kochanowski, J. (2002). Jurydyzacja życia. *Palestra*, s. 7-8.
- Poradnik modelowej współpracy administracji publicznej i organizacji pozarządowych*, (2002). Warszawa: Departament Pożytku Publicznego MPiPS, Związek Miast Polskich, Instytut Spraw Społecznych, Collegium Civitas, Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Sieć SPLOT.
- Protokół z posiedzenia Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego w dniu 14.11.2016 r. Pobrane z: https://ngo.krakow.pl/start/206148,artykul,posiedzenie_krdpp_iii_kadencji_w_dniu_14_listopada_2016_r_.html (15.07.2018).
- Uchwała nr XII/135/11 Rady Miasta Krakowa z dnia 13 kwietnia 2011 r. w sprawie określenia szczegółowego sposobu konsultowania z Krakowską Radą Działalności Pożytku Publicznego lub organizacjami pozarządowymi i podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie projektów aktów prawa miejscowego w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji.
- Uchwała nr XXXIV/432/11 Rady Miasta Krakowa z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie trybu powoływania członków oraz organizacji i trybu działania Krakowskiej Rady Działalności Pożytku Publicznego.
- Uchwała nr LX/852/12 Rady Miasta Krakowa z dnia 7 listopada 2012 r. w sprawie przyjęcia Wieloletniego Programu Współpracy Gminy Miejskiej Kraków z organizacjami pozarządowymi na lata 2012-2014.
- Uchwała nr XCVII/1465/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 20 lutego 2014 r. w sprawie budżetu obywatelskiego miasta Krakowa.
- Uchwała nr CXIX/1874/14 Rady Miasta Krakowa z dnia 22 października 2014 r. w sprawie określenia trybu i szczegółowych kryteriów oceny wniosków o realizację zadania publicznego w ramach inicjatywy lokalnej.

Uchwała nr XC/2358/17 Rady Miasta Krakowa z dnia 6 grudnia 2017 r.
w sprawie przyjęcia Programu Współpracy Gminy Miejskiej Kraków
na rok 2018 z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami
określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r.
o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Uchwała nr XCIV/2449/18 Rady Miasta Krakowa z dnia 7 lutego 2018 r.
w sprawie przyjęcia dokumentu „Strategia Rozwoju Krakowa.
Tu chcę żyć. Kraków 2030”.

Zarządzenie nr 2039/2012 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 26 lipca
2012 r. w sprawie powołania Krakowskiej Rady Działalności Pożytku
Publicznego.

Zarządzenie nr 3360/2013 Prezydenta Miasta Krakowa w sprawie zasad
tworzenia i funkcjonowania Dzielnicowych Centrów Organizacji
Pozarządowych.

Zarządzenie nr 3425/2015 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia 14.12.2015 r.
w sprawie przyjęcia „Procedury zawierania partnerstw projektowych
pomiędzy Gminą Miejską Kraków a organizacjami pozarządowymi.

Zarządzenie nr 2853/2017 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia
27.10.2017 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu tworzenia oraz zasad
funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego. (Pierwsze:
zarządzenie Nr 759/2011 Prezydenta Miasta Krakowa z dnia
28 kwietnia 2011 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu powoływania
oraz zasad funkcjonowania Komisji Dialogu Obywatelskiego)

Zybała, A. (2013). *Państwo i społeczeństwo w działaniu. Polityki publiczne
wobec potrzeb modernizacji państwa i społeczeństwa*. Warszawa:
Wydawnictwo Difin.

